Patrik Åström

Birgittaautograferna

Två texter av Heliga Birgitta i sex varianter

Förord

Den här skriften innehåller något som ur ett Strindbergskt perspektiv kan betraktas som en övning i knappologi. Mitt syfte är emellertid inte att samla på alla möjliga sätt man kan ge ut en och samma text på, för samlandets egen skull. Men genom att visa på några av de sätt en text kan återges på, så illusteras också några av editionsfilologins och i förlängningen texttolkningens problem.

Varje steg i bearbetningen av originaltexten medför en tolkning av originalet, som kan påverka analysen och förståelsen av texten. Så länge som tolkningen ligger nära originalet, som är fallet när man överför ett original till en radrätt translittering av min eller Högmans typ (versionerna 1 och 2 nedan), så påverkas ofta inte betydelsen i någon avgörande grad. Medeltidsfilologen har nämligen ofta ett mera entydigt material att arbeta med, vad gäller bokstavstolkningen, än det som renässans- eller barockforskaren ställs inför. Någon har sagt att texttolkningen förutsätter att man vet vad det står, för att man skall kunna läsa texten - och det kan nog förefalla vara fallet när man skall läsa en nygotisk handstil, som till exempel i Claes Ekeblads korrespondens (utgiven av Sture Allén). Men det är som sagt sällan ett problem för medeltidsforskaren, eftersom bokstävernas utformning i de flesta fall är entydig.

Medeltidsforskaren har - åtminstone vad gäller folkspråken - däremot andra problem, som rör språkens utveckling. Fornsvenskan är vad gäller morfologi, syntax och semantik i många fall skild från nusvenskan. Dessutom saknas i de medeltida texterna ofta klara markeringar av uppdelningen mellan fraser och meningar, men hos Birgitta finns även en annan företeelse, som dagens språkvårdare ägnar möda åt att korrigera, nämligen särskrivning. Båda dessa egenheter försvårar, tillsammans med de tidigare nämnda, ibland texttolkningen.

De olika varianterna av den fornsvenska texten presenteras kort i egna inledningar. För texten i den första varianten har jag haft stor hjälp av den text som återges i den andra varianten, Bertil Högmans utgåvor i *Heliga Birgittas originaltexter*, Samlingar utgivna av svenska fornskriftsällskapet 58 (= 90).

Översättningarna till nusvenska följer här originaltexterna närmare än vad som är fallet i Tryggve Lundéns översättningar i *Den heliga Birgitta, Himmelska uppenbarelser*, Malmö 1958-59, Band II, s. 311-313 och Band III, s. 333 (noten); band IV, s. 176-178.

Skrivarens teckenuppsättning har jag omvandlat till ett typsnitt med följande utseende:

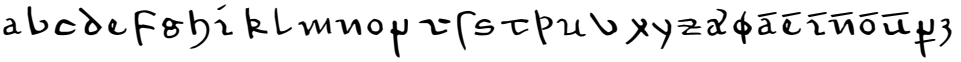

Skrivarens skrivstil har betecknats som ”vaxtavlestil”. Det innebär att bokstavsutformningen liknar den som åstadkoms när skriften ristas i vax med en griffel, i stället för att skrivas med penna på pergament eller papper.

Det använda alfabetet är det under 1300-talet vanliga, som avviker från vårt nutida främst på följande punkter: <s> har två varianter,

långt ſ och kort ſ; ett tecken för ”läspljud”, som numera övergått till <d> eller <t>, betecknat med þ ”thorn”. Ett streck, som oftast anger ett <m> eller <n>, eller i några fall en längre förkortning, förekommer ovanför a: ā, e: ē, i: ī, n: n̄, o: ō och u: ū. I ett fall (i ordet *prestin*, ’prästen’) förekommer den gängse latinska förkortningen för pre: ꝑ. Vanligare är förkortningen ȝ för -äþ/-eþ, särskilt i ordet mȝ, nusvenskt *med*. (Tecknet är en variant av ett tecken som senare utvecklades till semikolon, eller det som avbrytningstecken vanligare kolon.)

Det förekommer att <i> och <ä>, som har formen a͛, saknar diakritiska tecken. I de två första translittereringarna har <i> alltid återgivits med prick, medan ett troligen avsett <ä> däremot återges med <a>. I den normaliserade fornsvenska versionen är däremot den troligen avsedda bokstaven <ä> insatt.

Bertil Högman har i sin utgåva anfört skäl för att texten kan anses vara av Birgittas hand. Ur översättarens perspektiv verkar detta högst sannolikt, eftersom texten på ett flertal ställen innehåller framför allt syntaktiska egendomligheter. Textbindningen lämnar, med andra ord, ett och annat i övrigt att önska. Det är något som, vid sidan om de löpande ändringarna, styrker antagandet att texten är ett författar-koncept.

Utgivaren
Luleå, påsken 2011

Autograf A
Fjärde bokens fyrtionionde kapitel

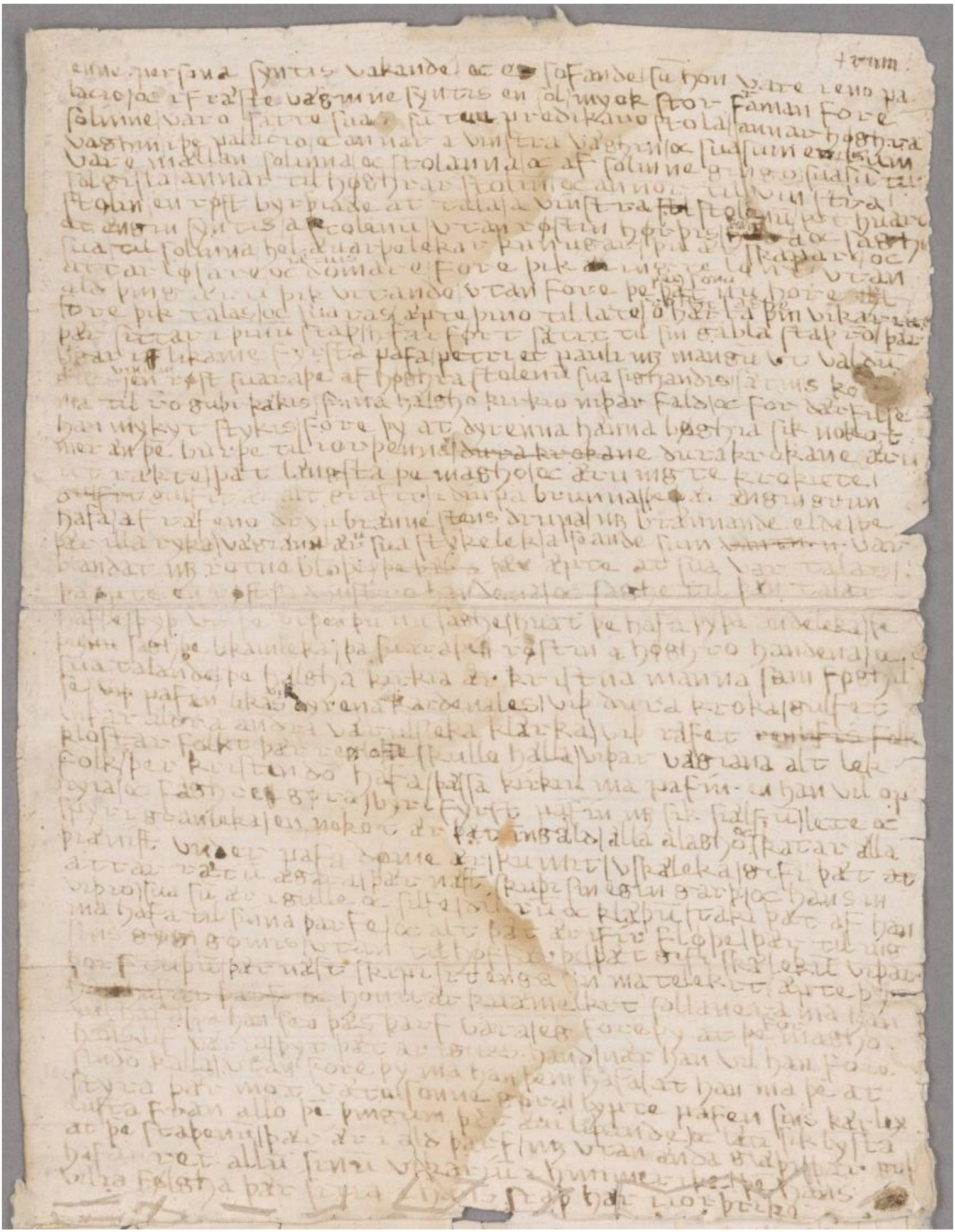

Den längre autografen. Framsidans övre del. Skala ca 90% av naturlig storlek.
Originalets format: 56 x 22,5 cm.

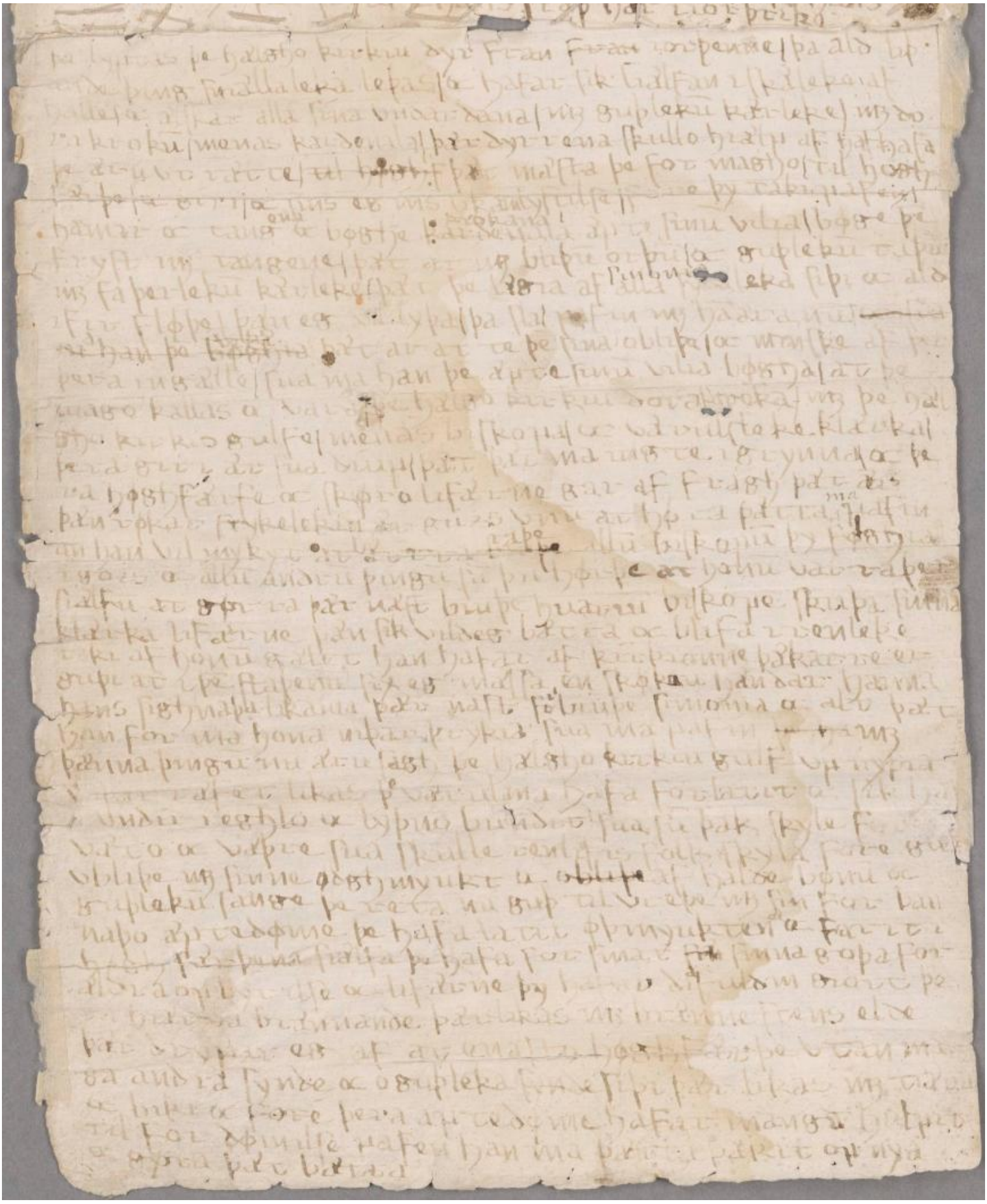

Den längre autografen. Framsidans nedre del. Skala ca 90% av naturlig storlek.
Originalets format: 56 x 22,5 cm.

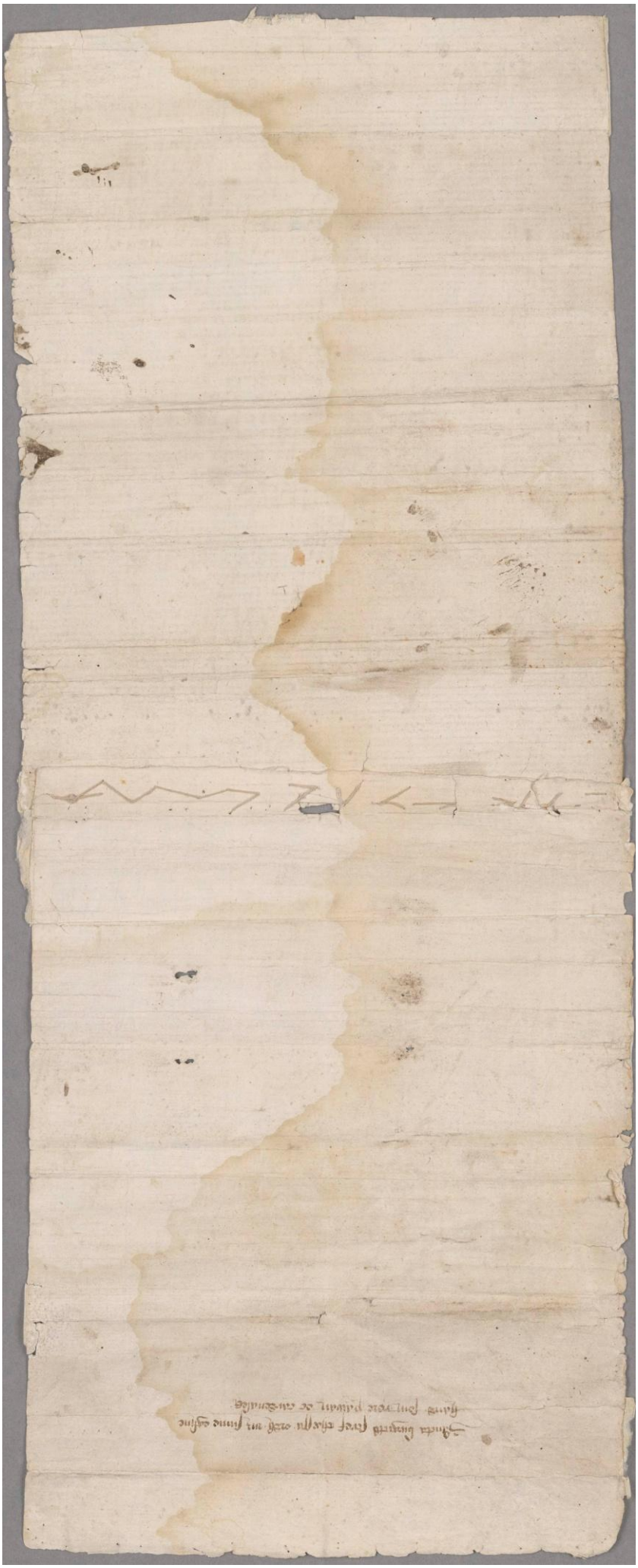

Den längre autografen. Baksidan. Skala ca 50% av naturlig storlek. Originalets format: 56 x 22,5 cm.

Autograf A
Tecken- och radrätt translitterering

Texten är translitterererad till ett typsnitt som baserar sig på handstilen i originalet. Strykningarna i originalet omges av här insatta röda parenteser. Noterna efter Högman.

+ rum[1]

1 enne persona syntis vakande| oc es sofande| sū hon vare i eno þa

r

2 lacio| oc i fraſte vaðinne ſyntis en ſol| myok ſtor faman forte

3 ſolinne| varo ſatte ſua ſū tuu[2] predikaro ſtola| annar høstra

4 vaðhin| i þe palacio| oc annar a vinſtra vaðhin| oc ſuaſū et[3] + rum

5 var e mallan ſolinna| oc ſtolanna| oc af ſolinne sinso ſuaſū tu[a][4]

6 ſol siſta| annar til høstrar ſtolin| oc annor til vinſtra

7 ſtolin| en røſt byrþiade at tala| a vinſtra (~~fel~~)[5] ſtolenū| þot huaro

kiara

8 at ansin ſyntis| a ſtolenū| vtan røſtin hørþis| (~~hel o a~~)[6] oc ſaðe

9 ſua| til ſolinna| hel aðarþelekar kunusar| þu ar ſkapare[7]| oc

ratuiſ

10 attar løſare| oc domare| forte þik ar ingte lønt vtan

persona e

11 alð þing aru þik vitande| vtan forte þe þat nu horte (~~ebl~~)[8]

røſtin ſaðe

12 forte þik talas| oc ſuaras| aþte þino til late| o harra þin vikarius

13 þar ſittar i þinū ſtaþ| hafar ført ſatit til ſin sabla ſtaþ rō| þar

14 lisar i (ff) likame fyrſta þafa| petri et þauli mz mansū vt valdū

vinum

15 suzs| en røſt ſuarape af høstra ſtolenū ſua ſishandis| ſatins ko

16 ma til rō supi kakiſ[9]| ſinna halsho kirkio mþar fald| oc for darfilſe

17 han mykyt ſtykis| forte þy at dyrenna hanna høstia ſik nokot

18 mer an þē burþe til iorþenna| (~~burta krokane~~) burta krokane aru

19 ut rakte| þat langſta þe mastho| oc aru ingte krokute|

20 (~~sulfit~~) sulfit ar alt sraſit| i diupa brunna| þe þar ansin sruu

21 hafa| af rafeno dryþ brahne ſtens drupa| mz brahnande elde| þe

22 þar illa ryka| vasiana[10] ar[u] ſua ſtykelek| a ſeande ſum (~~vanen n~~) var

23 blandat mz rotno[11] blope| (~~þe þar a~~) þar aþte at ſua var talat|

24 þa øþte en røſt| a vinſtro handena| oc ſaðe til þan talat

25 hafþe| þyþ vt þe orþen þu nu ſaðe| huat þe hafa þyþa andeleka| þe

26 þu|[12] (~~nu~~) ſaðhþe likamleka| þa ſuarapis røſtin a høstro handena| oc

27 ſua talande| þe halsha kirkia ar kriſtna manna ſam føstil

---

[1] *Not av annan hand till sista ordet på rad 4, vars* r *är otydligt. Observera krysset mellan* et *och* rum*!*
[2] tuu *skrivet ovanpå* tue. *K:* tua.
[3] en *ändrat till* et (t *skrivet ovanpå* n).
[4] *Sista bokstaven oläslig. K:* tua.
[5] *Skrivaren har först skrivit* stl *och sedan försökt klämma in ett* o *mellan* t *och* 1, *varpå allt strukits. K:* (sol).
[6] *K: (*helg)a. *Stället uppfattas av Söderwalls ordb. m. fl. som* kiæra a *(enda belägg). Emellertid torde det sista* a *vara struket. Strecket räcker fram till och sammanfaller med a:ets mellersta horisontella linje samt kan skönjas som en diminutiv utbuktning på dess lodräta stapel.* 1 *är osäkert, men* o *säkrare än K:s* g. *Min [= Högmans] läsning skulle kunna vara början till en antecipering av anföringen r. 9. Jfr sid. 26.*
[7] *K:* skapari
[8] *K:* (til)
[9] *Skrivfel för* þækis. *Felet är lättförklarligt, då handskriftens* k *och* þ *äro identiska, så när som på ett litet streck.*
[10] a *skrivet ovanpå ett* n.
[11] *K:* rotne. *Ordets andra* o *har en släng åt höger som ett* e, *men handskriften har denna o-typ synnerligen ofta. e-slängen är längre.*
[12] *Strecket för att skilja orden.*

vip

28 se| (~~vip~~) þafin[13] likas dyrena kardenales| vip durta krokа| sulfet
29 viþar aldra andra vardulsleka klarka| vip rafet (~~renlifis folk~~)
30 klostar folkt þar reglo(~~fle~~)[14] skullo hallа| viþar vaðiana alt lek
31 folk| þer kristin dom[15] hafa| þessa kirkiu ma þafin en han vil oþ
32 nyia| oc fadhre(~~e~~) ofra| hyri fyrst þafin mz sik sialfum| lete oc
oc
33 syri sranleka| en nokot ar þat ingald| alla alagho skatar alla
34 piarnist under þafa dome ar| kumit| vskaleka| sifi þat (~~at~~)
35 attar ratum agara| þar nast skupi sin esin sarþ| oc hans in
36 vipio| sua sum ar i sulle oc silfe| diurū oc klapū| taki þat af han
37 ma hafa til sinna parfe| oc alt þat ar ifir flope| þar til ins
38 sins (~~ofot~~) ofmis| vtan til hoffarþe| þat sift skalekū viþar
39 porftupū| þar nast skipi sit ensa[16] sin matelekit| apte þy
40 (~~han hafar þarf oc~~) honu ar kuamelkit| sollanera ma han
for
41 val hafa| þa han ser þas þarf varа| es forе þy at þe magho
42 hans lif varia| þyt þat ar iguzs hand| nar han vil han forе
43 sindō kalla| vtan forе þy ma han þem hafa| at han ma þē at
44 styra þar mot ratuisonne ofra| lyþte þafen sins karlex
45 lusta fran allo þē þingum þar aru lipande| oc lati sik lysta
46 at þē stapenū| þar ar iald þarf| mz vtan anda slapi| þar sup
47 hafar ret allū sinū vikariū i himmerike| þē hans
48 vilia fołoha þar sitia i hans stap har i iorþrike
(skarven mellan bladen.)
49 þa lyþtas þe halogho kirkiu dyr fran (~~fran~~) iorþenne| þa ald lip
50 ande þing sinallaleka lepas| oc hafar sik sialfan i skaleko af
51 halle| oc alskar alla sina vndar dana[17]| mz suplekū karleke| mz do
52 ra krokū| menas kardenala| þar dyrrena skullo hialþ af haf hafa
53 þe aru vt rette| (~~til hołohf~~) þat masta þe for magho| til hogh
54 farþe| oc siri| oc sins es in[18] likamlystilse| forе þy taki þafen|
ena krokana
55 hamar oc tang oc bołohe (~~kardenala~~) apte sinū vilia| bołoe þē
56 frystt mz tangene| þat ar mz blipū orþū| oc suplekū rapū
sinonia
57 mz faperlekū karleke| þat þe lagia af alla synaleka sipi oc ald
58 ifir flope| þan es vil lypa| þa sta| þafin mz hāarranū |(~~oc sua~~)
(~~vek~~ a)
59 (~~mahan þē bołohia~~) þat ar at te þē sina oblipe| oc minske af þer
60 þera ingalle| sua ma han þē apte sinū vilia bołoha| at þe
61 mago kallas oc varа| þe halgo kirkiu dorakroka| mz þe hal
62 gho kirkio sulfe| menas biskopa| oc vardulsleke klarka|
63 þera siri ar sua diup| þat þar ma ingte i synna| oc þe
64 ra hołohfarfe oc skoro lifarne sar af fragh þat ar
ma
65 þan rokar stykelekin ar suzs vnū at hora þatta þafin
rape

---

[13] i *skrivet ovanpå* a.
[14] reglo *skrivet ovanpå* renlifle, *vars tre sista bokstäver strukits.*
[15] *K:* kristindom.
[16] enga sin = ingesinne *(Sdw)*
[17] *K:* vndardana.
[18] *K:* egins

66 an[19] han vil mykyt at ᵇattra (~~biupe~~) allu biskopu þy fǫlsþía[20]
67 í sozs oc allu andru þinsu su þu[21] hǫrþe at honu var vapet
68 sialfu at sǫrra þar nast biupe huarriu biskope skupa sinna
69 klarka lifarne þan sik vildes battra oc blifa í venleke
70 taki af honu salet han hafar af kirkionne þakarre er
71 supi at í þe stapenu six es massa en skǫkiu[22] handar hanna
72 hans sisþnapa likama þar nast fo'biupe simonia oc alt þat
73 han for ma hona nipar þrykia sua ma þafin (~~þe ha~~) mz
74 þanna þinsu mu aru sasþ þe halsþo kirkiu sulf vþ nyþia
75 vipar vafet likas þᵉvarulina hafa forlatit oc sik haf
76 a vndir vesþlo oc lypno bundit sua su þak skyle fore
s
77 vato oc vaþre sua skulle venlifis folk skyla fore suz
78 vblipe mz sinne ǫdsþmykt oc (~~oblipe~~) af halde bǫnu oc
79 suplekū sanse þe veta mu sup til vrepe mz sin for ban
80 napo aþtedǫme þe hafa latit ǫþmyktenᵃ oc farit í
81 hǫsþfarþena sialfa þe hafa for smat (~~fai~~)[23] sinna sopa for
a
82 aldra oþ byrilse oc lifarne þy hafar difuldin siort þe
83 va hiarta brannande þar likas mz branne stens elde
84 þar drypar es af at enasto hǫsþfarþe vtan man
85 sa andra synde oc osupleka (~~synde~~) sipi þar likas mz tiaru
86 oc biki oc (~~forre~~) þera aþtedǫme hafar mansu hulþit
87 til for dǫmilse þafen han ma þatta pakit oþ nya
88 oc sǫra þat battra

Baksidan:
SAncta birgitta scref tässa ordh mz sinne eghne
hand som röre pawan oc cardenales

---

[19] *K:* æn
[20] l *insatt efteråt.*
[21] *K:* kil
[22] i *skrivet ovanpå* u *eller* o.
[23] *Eller* (fæi). *K:* (sin). *Om det står* s *eller* f, *är omöjligt att avgöra. Från början kan där ha stått* sin *eller* sm *(dittografi, föranledd av* smat), *varpå* æ *skrivits ovanpå.*

Autograf A
Radrätt translitterering

Efter Bertil Högman *Heliga Birgittas originaltexter*, Samlingar utgivna av svenska fornskriftsällskapet 58 (=90). Högmans inledning till translittereringarna lyder:

Handskrifternas *a'* återges med æ. Båda s-typerna (*ſ* och *s*) återges med *s*. Det enda förekommande skiljetecknet, ett ungefär lodrätt streck, återges med /.

Det i handskrifterna strukna har satts inom parentes ( ). Oläsliga, men av Klemming efter Cod. A 5 a supplerade ställen ha satts inom klammer [ ].

Tillägg ovanför raden och i marginalen stå på samma plats som i orginalen.

Där handskrifterna ha bokstäver skrivna ovanpå förut skrivna, återges blott den av allt att döma slutgiltiga versionen. För vad som står där under redogöres i fotnot.

I noterna betecknar *K:* Klemmings läsningar (BU IV, s. 185), *Sv. skr.:* Hildebrand-Börtzell-Wieselgrens (Svenska skrift-prof, I, Sthlm 1894).

+ rum[1]
1 enne persona syntis vakande/ oc eg sofande/ su*m* hon vare i eno pa
r
2 lacio/ oc i fræste væginne syntis en sol/ myok stor faman fore
3 solinne/ varo satte sua su*m* tuu[2] predikaro stola/ annar høghra
4 vaghin/ i þe palacio/ oc annar a vinstra væghin/ oc suasum et[3] + rum
5 var e mællan solinna/ oc stolanna/ oc af solinne gingo suasu*m* tu[a][4]
6 sol gisla/ annar til høghrar stolin/ oc annor til vinstra
7 stolin/ en røst byrþiade at tala/ a vinstra (stl)[5] stolenu*m*/ þot huaro
kiæra
8 at ængin syntis/ a stolenu*m*/ vtan røstin hørþis/ (hel o a)[6] oc saghe
9 sua/ til solinna/ hel æuarþelekar kunugar/ þu ær skapare[7]/ oc
rætuis
10 attar løsare/ oc domare/ fore þik ær ingte lønt vtan
persona e
11 ald þing æru þik vitande/ vtan fore þe þæt nu hore (thl)[8]
røstin saghe
12 fore þik talas/ oc suaras/ æpte þino til læte/ o hærra þin vikarius
13 þær sittar i þinu*m* staþ/ hafar ført sætit til sin ga*m*bla staþ ro*m*/ þær
14 ligar i (ff) likame fyrsta pafa/ petri et pauli mz mangu*m* vt valdu*m*
vinum
15 guzs/ en røst suaraþe af høghra stolenu*m* sua sighandis/ sætins ko
16 ma til ro*m* guþi kækis[9]/ sinna hælgho kirkio niþar fald/ oc for dærfilse
17 han mykyt stykis/ fore þy at dyrenna hænna bøghia sik nokot
18 mer æn þe*m* burþe til iorþenna/ (dura krokane) dura krokane æru
19 ut rækte/ þæt længsta þe magho/ oc æru ingte krokute/
20 (gulfit) gulfit ær alt grafit/ i diupa brunna/ þe þær ængin grun
21 hafa/ af ræfeno dryp brænne stens drupa/ mz brænnande elde/ þe
22 þær illa ryka/ vægiæna[10] ær[u] sua stykelek/ a seande sum (vantn n) var

---

[1] *Not av annan hand till sista ordet på rad 4, vars* r *är otydligt. Observera krysset mellan* et *och* rum*!*

[2] tuu *skrivet ovanpå* tue. *K:* tua.

[3] en *ändrat till* et (t *skrivet ovanpå* n).

[4] *Sista bokstaven oläslig. K:* tua.

[5] *Skrivaren har först skrivit* stl *och sedan försökt klämma in ett* o *mellan* t *och* 1, *varpå allt strukits. K:* (sol).

[6] *K:* (helg)a. *Stället uppfattas av Söderwalls ordb. m. fl. som* kiæra a *(enda belägg). Emellertid torde det sista* a *vara struket. Strecket räcker fram till och sammanfaller med a:ets mellersta horisontella linje samt kan skönjas som en diminutiv utbuktning på dess lodräta stapel.* 1 *är osäkert, men* o *säkrare än K:s* g. *Min [= Högmans] läsning skulle kunna vara början till en antecipering av anföringen r. 9. Jfr sid. 26.*

[7] *K:* skapari

[8] *K:* (til)

[9] *Skrivfel för* þækis. *Felet är lättförklarligt, då handskriftens* k *och* þ *äro identiska, så när som på ett litet streck.*

23 blandat mz rotno[11] bloþe/ (þe þær a) þær æpte at sua var talat/
24 þa øpte en røst/ a vinstro handena/ oc saghe til þæn talat
25 hafþe/ þyþ vt þe orþen þu nu saghe/ huat þe hafa þyþa andeleka/ þe
26 þu/[12] (nu) saghþe likamleka/ þa suaraþi(s) røstin a høghro handena/ oc
27 sua talande/ þe hælgha kirkia ær kristna manna sam føghil
viþ
28 se/ (viþ) pafin[13] likas dyrena kardenales/ viþ dura kroka/ gulfet
29 viþar aldra andra værulsleka klærka/ viþ ræfet (renlifis folk)
30 klostar folkt þær reglo(fle)[14] skullo hælla/ viþar vægiana alt lek
31 folk/ þer kristin dom[15] hafa/ þæssa kirkiu ma pafin en han vil op
32 nyia/ oc fæghre(e) gøra/ byri fyrst pafin mz sik siælfum/ lete oc
oc
33 spyri granleka/ en nokot ær þæt in*n*gæld/ ælla alagho skatar ælla
34 þiænist vnder pafa døme ær/ kumit/ vskæleka/ gifi þæt (at)
35 attar rætum ægara/ þær næst skuþi sin egin garþ/ oc hans in
36 viþio/ sua sum ær i gulle oc silfe/ diuru*m* oc klæþu*m*/ taki þæt af han
37 ma hafa til sinna þarfe/ oc alt þæt ær ifir fløþe/ þær til ing
38 sins (gøgi) gømis/ vtan til høffærþe/ þæt gift skæleku*m* viþar
39 þorftuþu*m*/ þær næst skipi sit enga[16] sin matelekit/ æpte þy
40 (han hafar þarf oc) honu ær kuæmelkit/ sollanera ma han
for
41 væl hafa/ þa han ser þæs þarf vara/ eg fore þy at þe magho
42 hans lif væria/ þyt þæt ar iguzs hand/ nær han vil han fore
43 sindo*m* kalla/ vtan fore þy ma han þem hafa/ at han ma þe*m* at
44 styra þær mot rætuisonne gøra/ lypte pafen sins kærlex
45 lusta fran allo þe*m* þingum þær æru liþande/ oc læti sik lysta
46 at þe*m* staþenu*m*/ þær ær i ald þarf/ mz vtan ænda glæþi/ þær guþ
47 hafar ret allu*m* sinu*m* vikariu*m* i himmerike/ þe*m* hans
48 vilia følgha þær sitia i hans staþ hær i iorþrike
(Skarven mellan bladen.)
49 þa lyptas þe hælgho kirkiu dyr fran (fran) iorþenne/ þa ald liþ
50 ande þing sniællaleka leþas/ oc hafar sik siælfan i skæleko af
51 halle/ oc ælskar alla sina vndar dana[17]/ mz guþleku*m* karleke/ mz do
52 ra kroku*m*/ menas kardenala/ þær dyrrena skullo hiælp af haf hafa
53 þe æru vt rætte/ (til høghf) þæt mæsta þe for magho/ til hogh
54 færþe/ oc giri/ oc sins eg ins[18] likamlystilse/ fore þy taki pafen/
ena krokana
55 hamar oc tang oc bøghe (kardenala) æpte sinu*m* vilia/ bøge þe*m*
56 fryst mz tangene/ þæt ær mz bliþu*m* orþu*m*/ oc guþleku*m* raþu*m*
sinonia
57 mz faþerleku*m* kærleke/ þæt þe lægia af alla synæleka siþi oc ald
58 ifir fløþe/ þæn eg vil lyþa/ þa sla/ pafin mz ha*m*aranu*m* /(oc sua)
(vek[i]æ)
59 (m[a]han þe*m* bøghia) þæt ar at te þe*m* sina obliþe/ oc minske af þer
60 þera ingælle/ sua ma han þe*m* æpte sinu*m* vilia bøgha/ at þe
61 mago kallas oc vara/ þe hælgo kirkiu dorakroka/ mz þe hæl
62 gho kirkio gulfe/ menas biskopa/ oc værulsleke klærka/
63 þera giri ær sua diup/ þæt þær ma ingte i grynna/ oc þe
64 ra høghfærfe oc skøro lifærne gar af fragh þæt ær
ma
65 þæn røkar stykelekin ær guzs vnu*m* at høra þætta pafin

---

[10] a *skrivet ovanpå ett* n.
[11] *K:* rotne. *Ordets andra* o *har en släng åt höger som ett* e, *men handskriften har denna o-typ synnerligen ofta. e-slängen är längre.*
[12] *Strecket för att skilja orden.*
[13] i *skrivet ovanpå* a.
[14] reglo *skrivet ovanpå* renlifle, *vars tre sista bokstäver strukits.*
[15] *K:* kristindom.
[16] enga sin = ingesinne *(Sdw)*
[17] *K:* vndardana.
[18] *K:* egins

raþe
66 an[19] han vil mykyt at [b]ættra (biuþe) allu*m* biskopu*m* þy følghia[20]
67 i gozs oc allu*m* andru*m* þingu*m* su*m* þu[21] hørþe at honu*m* var raþet
68 siælfu*m* at gørra þær næst biuþe huariu*m* biskope skuþa sinna
69 klærka lifærne þæn sik vildeg bætra oc blifa i renleke
70 taki af honu*m* gælet han hafar af kirkionne þækarre er
71 guþi at i þe*m* staþenu*m* six eg mæssa en skøkiu[22] hændar hanna
72 hans sighnaþa likama þær nast fo[r]biuþe simonia oc alt þæt
73 han for ma hona niþar þrykia sua ma pafin (þe ha) mz
74 þænna þingu*m* nu æru sagh þe hælgho kirkiu gulf vp nyþia
75 viþar ræfet likas þ[e]værulina hafa forlatit oc sik haf
76 a vndir reghlo oc lyþno bundit sua su*m* þak skyle fore
s
77 væto oc væþre sua skulle renlifis folk skyla fore guz
78 vbliþe mz sinne ødghmyukt oc (obliþe) af halde bønu*m* oc
79 guþleku*m* sange þe reta nu guþ til vreþe mz sin for ban
80 naþo æptedøme þe hafa latit øþmyukten[a] oc farit i
81 høghfærþena siælfa þe hafa for smat (sæi)[23] sinna goþa for
a
82 ældra op byrilse oc lifærne þy hafar difuldin giort þe
83 ra hiærta brænnande þær likas mz brænne stens elde
84 þær drypar eg af at enasto høghfærþe vtan man
85 ga andra synde oc oguþleka (synde) siþi þær likas mz tiæru
86 oc biki oc (fore) þera aptedøme hafar mangu*m* hulpit
87 til for dømilse pafen han ma þætta þakit op nya
88 oc gøra þæt bætra

Baksidan:
Sancta birgitta scref tässa ordh mz sinne eghne
hand som röre pawan oc cardenales

---

[19] *K:* æn
[20] l *insatt efteråt.*
[21] *K:* kil
[22] i *skrivet ovanpå* u *eller* o.
[23] *Eller* (fæi). *K:* (sin). *Om det står* s *eller* f, *är omöjligt att avgöra. Från början kan där ha stått* sin *eller* sm *(dittografi, föranledd av* smat), *varpå* æ *skrivits ovanpå.*

Autograf A
Normaliserad fornsvenska

Enne persona syntis vakande, oc eg sofande, sum hon vare i eno palacio. Oc i fräste väginne syntis en sol, myok stor. Framan fore solinne varo satte sua sum tuu predikaro stola: annar höghra väghin,[1] i þe palacio, oc annar a vinstra väghin. Oc suasum et rum var emällan solinna, oc stolanna. Oc af solinne gingo suasum tua solgisla, annar til höghrar stolin, oc annor til vinstra stolin.

En röst byrþiade at tala a vinstra stolenum, þot huaro at ängin syntis a stolenum, vtan röstin hörþis kiära oc saghe sua til solinna: ”Hel äuarþelekar kunugar! Þu är skapare, oc rätuis attarlösare oc domare. Fore þik är ingte lönt vtan ald þing äru þik vitande, vtan fore þe persona þät nu höre[2] e fore þik talas, oc suaras, äpte þino til läte.” Röstin saghe: ”O härra þin vikarius, þär sittar i þinum staþ, hafar fört sätit til sin gambla staþ Rom. Þär ligar i likame fyrsta pafa Petri, et Pauli, mäþ mangum vt valdum guzsvinum.”

En röst suaraþe af höghra stolenum, sua sighandis: ”Sätins koma til Rom Guþi þäkis. Sinna hälgho kirkio niþarfald oc for därfilse han mykyt stykis, fore þy at dyrenna hänna böghia sik nokot mer än þem burþe til iorþenna. Durakrokane äru uträkte, þät längsta þe magho, oc äru ingte krokute. Gulfit är alt grafit, i diupa brunna, þe þär ängin grun hafa. Af räfeno dryp brännestens drupa, mäþ brännande elde, þe þär illa ryka. Vägiäna äru sua stykelek aseande sum var blandat mäþ rotno bloþe.”

Þär äpte at sua var talat, þa öpte en röst, a vinstro handena, oc saghe til þän talat hafþe: ”Þyþ vt þe orþen þu nu saghe, huat þe hafa þyþa andeleka, þe þu saghþe likamleka.”

Þa suaraþi röstin a höghro handena, oc sua talande: ”Þe hälgha kirkia är kristna manna samföghilse. Pafin likas viþ dyrena. Kardenales viþ durakroka. Gulfet viþar aldra andra värulsleka klärka. Viþ räfet klostarfolkt, þär reglo skullo hälla. Viþar vägiana alt lekfolk, þer kristindom hafa.

Þässa kirkiu ma pafin en han vil opnyia, oc fäghre göra, byri fyrst pafin mäþ sik siälfum. Lete oc spyri granleka, en nokot är þät inngäld, älla alagho oc skatar älla þiänist vnder pafa döme är kumit vskäleka. Gifi þät attar rätum ägara.

Þär näst skuþi sin egin garþ, oc hans inviþio, sua sum är i gulle oc silfe, diurum oc kläþum. Taki þät af han ma hafa til sinna þarfe, oc alt þät är ifirflöþe (þär til ingsins gömis, vtan til höffärþe) þät gift skälekum viþar þorftuþum.

Þär näst skipi sit engasin matelekit, äpte þy honu är kuämelkit. Sollanera ma han väl hafa, þa han ser þäs þarf vara: Eg fore þy at þe formagho hans lif väria, þyt þät är[3] i Guzs hand, när han vil han fore sin dom kalla; vtan fore þy ma han þem hafa, at han ma þem at styra þär mot rätuisonne göra.

Lypte pafen sins kärlex lusta fran allo þem þingum þär äru liþande, oc läti sik lysta at þem staþenum, þär är i ald þarf, mäþ vtan ända gläþi, þär Guþ hafar ret allum sinum vikarium i himmerike, þem hans vilia fölgha, þär sitia i hans staþ här i iorþrike: þa lyptas þe hälgho kirkiu dyr fran iorþenne, þa ald liþande þing sniällaleka leþas, oc hafar sik siälfan i skäleko afhalle, oc älskar alla sina vndardana, mäþ guþlekum karleke.

---

[1] vaghin *hs*
[2] hore *hs*
[3] ar *hs*

Mäþ dorakrokum menas kardenala, þär dyrrena skullo hiälp af hafa. Þe äru vträtte, þät mästa þe formagho, til höghfärþe,[4] oc giri, oc sins egins likamlystilse. Fore þy taki pafen hamar oc tangena oc böghe krokana äpte sinum vilia. Böge þem fryst mäþ tangene, þät är mäþ bliþum orþum, oc guþlekum raþum mäþ faþerlekum kärleke, þät þe lägia af sinonia, alla synäleka siþi oc ald ifirflöþe. Þän eg vil lyþa, þa sla pafin mäþ hamaranum, þät är[5] at te þem sina obliþe, oc minske af þera ingälle. Sua ma han þem äpte sinum vilia bögha, at þe mago kallas oc vara þe hälgo kirkiu dorakroka.

Mäþ þe hälgho kirkio gulfe menas biskopa oc värulsleke klärka. Þera giri är sua diup, þät þär ma ingte i grynna, oc þera höghfärþe oc sköro lifärne gar af fragh, þät är: þän rökar stykelekin är guzsvnum at höra. Þätta ma pafin, än han vil mykyt at bättra, raþe allum biskopum þy fölghia i gozs oc allum andrum þingum sum þu hörþe at honum var raþet siälfum at görra.

Þär näst biuþe huarium biskope skuþa sinna klärka lifärne. Þän sik vild eg bätra oc blifa i renleke, taki af honum gälet han hafar af kirkionne. Þäkarre er Guþi at i þem staþenum six eg mässa, en skökiuhändar hanna hans sighnaþa likama!

Þär näst forbiuþe simonia oc alt þät han forma hona niþarþrykia. Sua ma pafin mäþ þänna þingum nu äru sagh þe hälgho kirkiugulf vp nyþia.

Viþar räfet likas þe värulina hafa forlatit oc sik hafa vndir reghlo oc lyþno bundit. Sua sum þak skyle fore väto oc väþre, sua skulle renlifis folk skyla fore guzs vbliþe mäþ sinne ödghmyukt oc afhalde, bönum oc guþlekum sange. Þe reta nu Guþ til vreþe mäþ sin forbannaþo äptedöme. Þe hafa latit öþmyuktena oc farit i höghfärþena. Siälfa þe hafa forsmat sinna goþa föräldra opbyrilse oc lifärne. Þy hafar diafuldin giort þera hiärta brännande, þär likas mäþ brännestens elde þär drypar eg af at enasto höghfärþe vtan manga andra synde oc oguþleka siþi, þär likas mäþ tiäru oc biki. Oc þera äptedöme[6] hafar mangum hulpit til fordömilse. Pafen han ma þätta þakit opnya oc göra þät bätra.

Baksidan:

Sancta Birgitta scref tässa ordh, medh sinne eghne hand, som röre pawan oc cardenales.

---

[4] hoghfärde *hs*
[5] ar *hs*
[6] aptedöme *hs*

Autograf A
Översättning till nusvenska

En person syntes vakande och ej sovande som hon vore i ett palats. Och vid främsta väggen syntes en sol, mycket stor. Framför solen var satta liksom två predikstolar, den ena på högra väggen i palatset, den andra på vänstra väggen. Och det var liksom ett rum (utrymme) mellan solen och stolarna. Och från solen utgick liksom två solstrålar, den ena till den högra stolen och den andra till den vänstra stolen. En röst började tala från den vänstra stolen, dock var det ingen som syntes på stolen, utan bara rösten hördes klaga och sade så till solen: ”Hell, evärdelige konung, du är skapare, och rättvis återlösare och domare. För dig är inget gömt utan allting vet du om, utom det som nu hörs inför dig talas och svaras, efter ditt tillstånd.

”O, herre,” sade rösten, ”din vikarie, som sitter istället för dig, har fört sätet till sitt gamla ställe Rom. Där ligger kroppen efter förste påven Petrus, och Paulus med många utvalda gudsvänner.” En röst svarade från den högra stolen, så sägandes. ”Sätets ankomst till Rom behagar Gud. Sin helga kyrkas förfall och fördärvelse stygges honom mycket, för det att dörrarna böjer sig mer än de borde mot marken, dörrkrokarna är utsträckta så långt de kan, och är inte krokiga. Golvet är utgrävt i djupa brunnar, som inte har någon botten. Från taket droppar svaveldroppar, med brännande eld, sådana som illa ryker. Väggarna är så vedervärdiga att se på, som om de vore orenade med ruttet blod.”

Efter det att så var talat, då ropade en röst på vänstra sidan och sade till den som hade talat: ”Tyd ut de orden du nu sade - vad de betyder andligen, det du nu sade kroppsligen.”

Då svarade rösten på högra sidan, och talade så: ”Den heliga kyrkan är kristna mäns samfund. Påven liknas vid dörren. Kardinalerna vid dörrkrokarna. Golvet vid alla andra världsliga klerker. Vid taket klosterfolk som skall hålla regler. Vid väggarna allt lekfolk som har kristendom. Denna kyrka må påven, om han vill, förnya och göra vacker. Påven skall först börja med sig själv. Han skall söka och noggrant fråga om något av den inkomst eller skattepålaga eller tjänst som är under påvedömet har tillkommit oskäligt. Då skall han återge den till rätt ägare. Där näst skall han särskåda sin egen gård och dess bohag, sådant som finns av guld och silver, djur och kläder. Han skall ta det han må ha till sitt behov, och allt det som är överflödigt, sådant som inte bevaras annat än av högfärd, det skall han med rätta ge till de behövande. Därnäst skall han inrätta sitt hushåll (husfolk) måttligt, allt efter som det är honom passande. Legoknektar må han väl ha, när han ser behov av det; inte för det att de skall försvara hans liv, därför att det är i Guds hand när Han vill kalla honom inför sin dom, utan han må ha dem för att han skall behärska dem som gör något emot rättvisan. Påven skall lyfta sin kärleks lusta från alla de ting som är förgängliga, och han skall låta sig förlustas (förnöjas) åt det ställe[1] som fyller allt behov, med ändlös glädje, som Gud har tillrett åt alla sina vikarier i Himmelriket, de som följer Hans vilja, som sitter i Hans ställe här i jorderiket. Då lyfts den heliga Kyrkans dörr från jorden, då alla förgängliga ting på ett vist sätt väcker hans avsky, och han håller sig själv i förståndig avhållsamhet, och älskar alla sina undersåtar, med gudlig kärlek.

Med dörrkrokarna menas kardinalerna, som dörren skall ha hjälp av. De är uträtade, det mesta de förmår, till högfärd och girighet och sin

---

[1] *Lundén har här följande not: ”Originalet är svårtolkat: »them stadhenom thär är i ald tharf mz vtan ända glädhi thär gudh hafar ret allum sinum vikarium ...» Det förefaller som om Birgitta till en början avsett Rom men sedan gått över till himmelriket.”*

egen kroppsliga lusta. Därför skall påven ta hammare och en tång och skall böja krokarna efter sin vilja. Han skall först böja dem med tången, det är med blida ord, och gudliga råd med faderlig kärlek, så att de lägger av all simoni, syndiga seder och allt överflöd. Den som inte vill lyda, då slår påven med hammaren, det är att visa dem sin oblidhet, och minska deras ingälder. Så må han böja dem efter sin vilja, så att de må kallas och vara den heliga Kyrkans dörrkrokar.

Med den heliga Kyrkans golv menas biskopar och världsliga klerker. Deras girighet är så djup, att däri kan inget bottna, och deras högfärd och skörlevnad går det berättelser om, det är: den slags rykte är det en styggelse för gudsvänner att höra.[2] Detta må påven, om han vill mycket förbättra, råda alla biskopar att följa detta, vad gäller gods och alla andra ting, så som du hörde att det råddes honom själv att göra.

Därnäst skall han befalla varje biskop att undersöka sina klerkers leverne. Den som inte vill bättra sig och bli i renlighet, skall han ta av gället han får av kyrkan. Det är behagligare för Gud att det i stället[3] inte läses mässa, än att horhänder hanterar hans välsignade lekamen!

Därnäst skall han förbjuda simoni och allt han förmår trycka ner sådant. Så må påven med dessa ting, som nu har sagts, förnya den heliga Kyrkans golv.

Vid taket liknas de som har övergett världen och som har bundit sig under regler och lydnad. Så som tak skyddar för väta och väder, så skulle renlevnadsfolket skydda mot Guds oblidhet med sin ödmjukhet och avhållsamhet, böner och gudliga sånger. De retar nu Gud med sitt förbannade exempel. De har övergett ödmjukheten och strävar efter högfärd. Själva har de försmått sina goda föregångares grundval och levnad. Ty djävulen har gjort deras hjärtan brinnande, det liknas vid svaveleld som dryper inte endast av högfärd utan även av många andra synder och ogudaktiga seder, som liknas vid tjära och beck. Och deras exempel har hjälpt många till fördömelse. Påven han må detta taket förnya och göra det bättre.

Baksidan:

Sankta Birgitta skrev dessa ord, med sin egen hand, som rör påven och kardinalerna.

---

[2] þæt ær þæn røkar stykelekin ær guzs vnum at høra. *Lundén: ”ja den ryker. Vederstyggligt är det för Guds vänner att höra detta.”*

[3] i þem staþenum. *Lundén: ”på den platsen”.*

Autograf B
Revelationes extravagantes, åttionde kapitlet

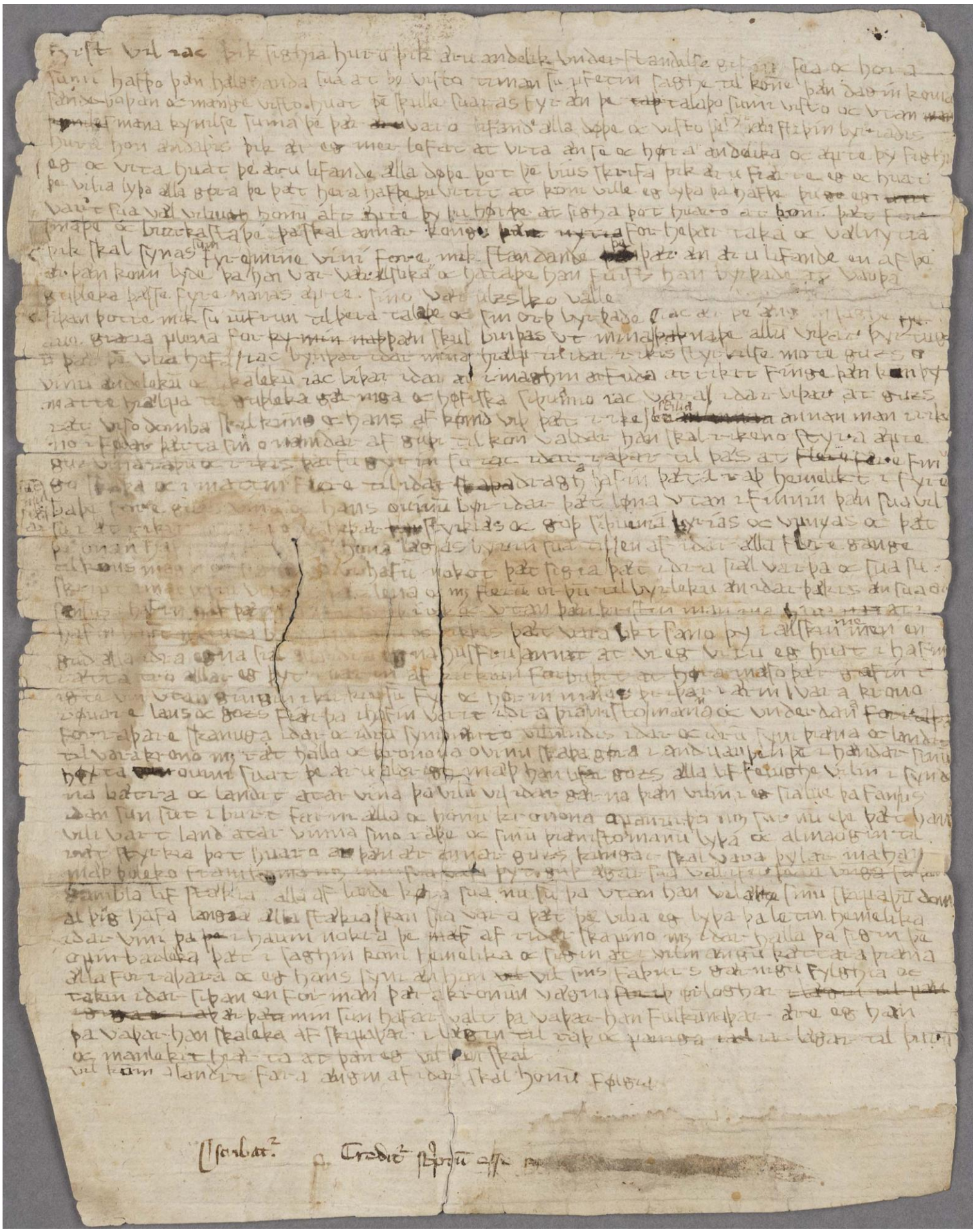

Skala ca 90% av naturlig storlek. Originalets format: 28,5x22,5 cm

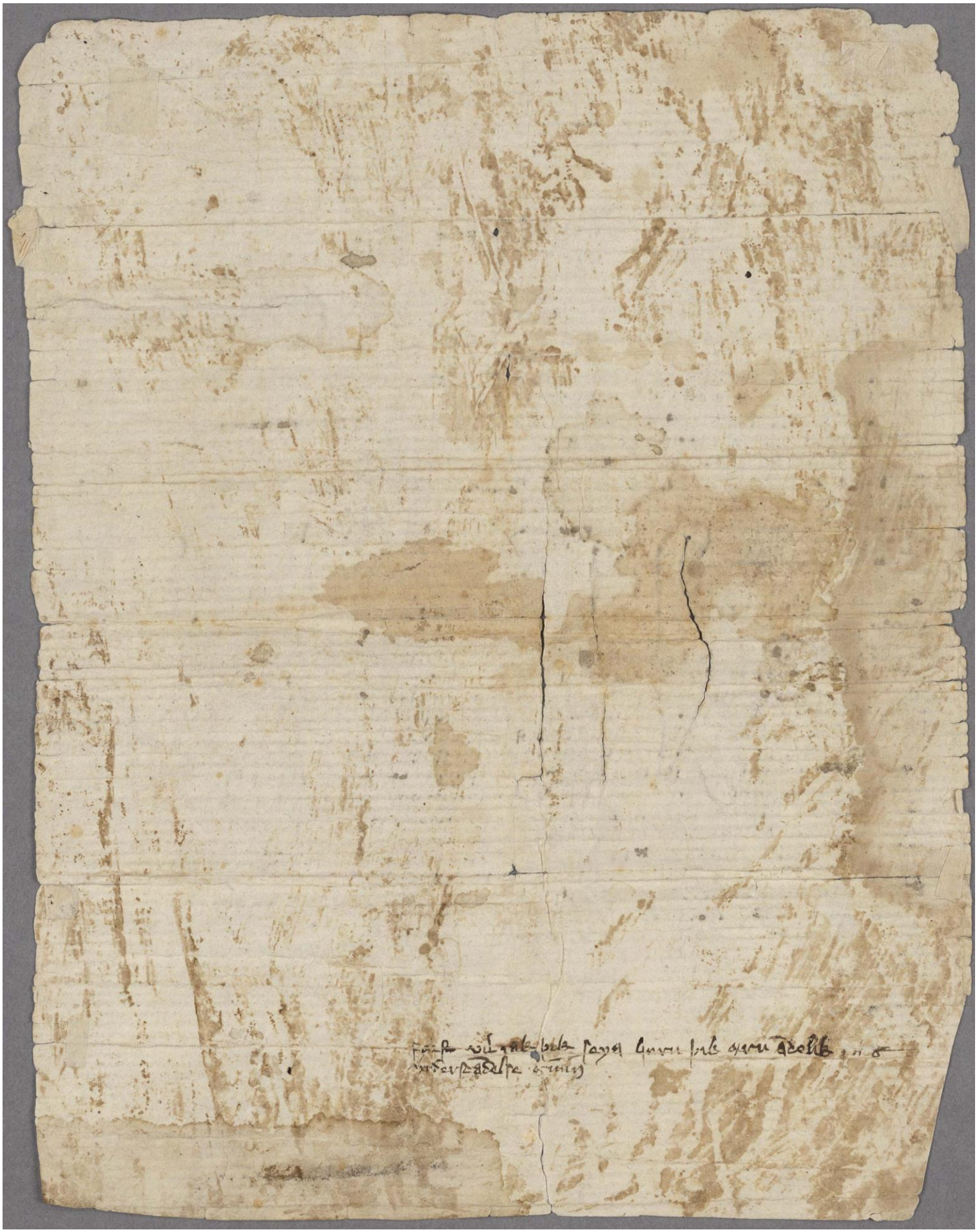

Skala ca 90% av naturlig storlek. Originalets format: 28,5x22,5 cm

Autograf B
Tecken- och radrätt translitterering

Texten är här translittererad till ett typsnitt som baserar sig på handstilen i originalet. Strykningarna i originalet omges av här insatta röda parenteser. Noterna efter Högmans utgåva: K i noterna avser Klemmings utgåva (se inledningen till nästa textversion).

1 fyrſt vil iac þik ſiþia þurru þik aru andelik vnderſtandilſe ſifin ſea oc þora
2 ſumi þaſþo þan þalþanda ſua at þe viſto timan ſu ÿfetin ſaþe til koñe þan þaþin koma
3 ſandebopan oc manse viſto þuat þē ſkulle ſuarras fyr an þe (~~tap~~) talapo ſumi viſto oc vtan (~~man~~)
fyr
4 (~~kynilef~~) mana kynilſe ſuma þē þar (~~aru~~) varo lifand[e] alla dþþe oc viſto þe an ſtiþin lyriadis
5 þurru þon andapis þik ar es mer lofat at vita an ſe oc þþra andelika oc ÿte þy ſiþi[a]
6 | es oc vita þuat þe aru lifande alla dþþe þot þē þius ſkrifa þik aru fiarre es oc þuat
7 þe vilia lypa alla þþra þe þat þera þaþþe þu vitit at koñ[1] ville es lypa þa þaþþe þu (~~os~~) esi[2] (~~ursis~~)
i
8 varr ſua val viliuþ þonū alt ÿte þy þu þþrþe at ſiþa þot þuaro at koñ[3] þat for
9 ſnape oc burrkaſtape þa ſkal annar koñse þat[4] (~~nytia~~) for þeþar taka oc valnytia
ſum þe
10 þik ſkal ſynas fyre|[5] mine vini forre mik ſtandande (~~þan~~) þar an aru lifande en af þē
11 ar þan koñin lyde þa þan var varalſlikar oc þatape þan furſt þan lyrþade at varþa
12 supleka þaſſe fyre nānas ÿte ſino varrulzſlko valle[6] [ ]
13 ſiþan þotte mik ſu iūfrun til þera talape oc ſin orþ lyrþade iac ar þe anþilu[7] ſaþe (~~þe~~)
14 aue sracia plena for (~~þy min nap~~) þan ſkul biuþas vt mina|[8] (~~þap~~) nape allū viþar þyrtus
15 ū þar þē[9] vlia þafa| iac lyuþar idar mina þialþ til idar rikis ſtyrkilſe mote suzs o
16 vinū andelekū oc l[i]kālekū iac biþar idar at i maþþin arfuda at rikit finse þan kuñ[10] þy
a
17 matte þialþa til supleka þarniga oc þþfiſka ſiþunno iac vara(~~l~~) idar viþar at suzſ
ſkilia[11]
18 rat viſo domba ſkal kūns oc þans af kþnd vip þat rike| en (~~an annan~~)[12] annan man i rike
19 no ī fþdar þatta ſin o nāndar af supi til koñ valdar þan ſkal rikeno ſtyra ÿte
20 suz vina rapū oc rikis þarfū syrin ſu iac idar rapar til þas at (~~flere~~) fare[13] fin
21 so ſkapa oc i mattin flere til idar (~~ſkapa~~) drasþ[a] þafin þata rap þemelikt i fyre
iac nu ſis ar[14]
22 þape forre suzs vinū oc þans ouinū þþr idar þat lþna vtan i finnin þan ſua vil
23 ſum i at rikit [mat]te i [suz] þeþar (~~þyre~~) ſtyrkias oc sop ſiþuenia lyriaſ[15] oc vynyas oc þat
24 kronan þaf[ar miſt vnder] þona lasias lyrin ſua til| en af idar alla flere[16] sanse
25 til koñſ[17] magn[u]ſ[18] oc ſis[in ſua] vi þafū nokot þat ſisia þat idra ſial varþa oc ſua ſu
26 ſkriþtama[l] biþiu vi id[ar] þat lena oc mz flerū orþū til lyrlekū an idar þakis an ſua ar
27 ſenſus i þafin (~~þaf~~) þat [fulaſtu frasþ]þ i rik oc vtan þan kriſtin man ma þaua (~~nas~~) at i

---

[1] *K:* konungin. *Så när som på pricken över* i = koni *r. 8.*
[2] *Sv. Skr.:* eg.
[3] o *skrivet ovanpå ett påbörjat* u *eller* n.
[4] þæt *skrivet ovanpå något oläsligt.*
[5] *Orden sammanskrivna och skilda genom lodrätt streck.*
[6] *Resten av raden utraderad.*
[7] i *oläsligt. K:* ängelin.
[8] *Strecket för att skilja orden.*
[9] *K:* þen.
[10] *K:* konung. *Första* u *skrivet ovanpå* o.
[11] *Med annan hand och brunare bläck ha följande ändringar gjorts:* skilia *har tillskrivits;* en *har ändrats till* be; 1 *i* varal *(raden ovanför) har strukits. Sv. skr. utelämnar* en.
[12] *K:* (an mnan).
[13] æ *skrivet ovanpå* e (?).
[14] *Bör säkerligen läsas:* i fyre iac nu sigar. *Vv (A 5 a) placerar felaktigt inskottet mellan r. 22 och 23:* then sua vil som iak idhir nu sighir.
[15] b *skrivet ovanpå* p.
[16] *1:a* e *tillskrivet efteråt.*
[17] o *skrivet ovanpå* n.
[18] *K:* magnus. *Förmodligen ett utplånat nasalstreck för* us. *Tecknet 9 får nämligen ej plats.*

me

28 hafin hapt natura bl[and mz ma]nū oc þikkiſ[19] þat vara likt ſano þy i alſkin men en
29 gud alla idra egna ſial alla idra egna hyſſru| annat at vi eg vitū eg huat i hafin
30 ratta tro allar eg þyt i uarin af kirkiun forbuþit at hǿra maſo þar gafin i
31 igte um utan ginsin i kirkiu ſū fyr oc hǿrin maſor þriþar i arin|[20] vara krono
n
32 rǿuare lans oc gozs fiarþa ihafin[21] varit idra þianiſto|mana[22] oc underdan[a] (~~forrapa~~)
33 forrapare ſkamsa idar oc idru ſyniþiantо[23] viliandis idar oc idrum ſyni þiana oc landit
34 til vara krono mz rat halla oc kronona ovinū ſkapa sǿra i anduarþen þē i handar ſinū
35 hǿxta (~~vin~~)[24] ouini ſuat þe aru aldrigh map han lifar gozs alla lif felughe vilin i ſynd[e]
36 na batra oc landit atar vina þa vilū vi|[25] idar garna þian vilin i eg ſialue þa fan|u[26]
37 idan ſun ſut i burt farin alla oc honū kronona opanurþii[27] mz ſurnū epe þat han
38 vili vart land atar vinna ſino rape oc ſinū þianiſtomanū lypa oc almaogin til
39 rat ſtyrkia þot huaro at[28] þan ar annar gugs kungar ſkal vara þylar ma han
40 map poleko framkoma mz minſta vapa þyt gup agar ſua val ifir þean unga ſū þan
41 gambla lif ſtakia alla af lande kǿra ſua nu ſū þa utan han vil aftе[29] ſinū ſkiapū dom
n
42 al þig hafa langiat alla ſtakia| kan ſua vara þat þe vilia eg lypa þa letin hemelika
43 idar vini þa (~~þe~~) i hauin nokra þē[30] (~~maf~~)[31] af ridar ſkapino mz idar halla þa ſigin þē
44 opinbarleka þat i ſagþin komungi hemelika oc ſigin at i vilin angum kattara þiana
45 alla forrapara oc eg hans ſyni an han (~~vil~~) vil ſins fapurs garnigū fylgþia oc
46 takin idar ſipan en for man þar a krontū vagna (~~forsip~~) ǿrlogbar (~~i lagin til þan~~)
47 (~~igiga oc rap~~) ar þat[32] min ſun hafar valt þa vapar han fulkūnapar are eg han
48 þa vapar han ſkaleka af ſkiapar i lagin til rap oc þanigа (~~iacl~~)[33] iac lagar til þuru
49 oc manlekit giarta at þan eg vil han ſkal
50 vil kuīn[34] a landit fara angin af idar ſkal honū fǿlgia

¶ ſcribat*ur* Credit*ur* ſcr*i*ptu*m* eſſe p (resten överstruket)[35]

Baksidan:
först vil jak þik seya huru þik äru âdelik
[vn]derstâdilse giuin

---

[19] *K:* os tikkas, *Sv. skr.:* os tikkis.
[20] *K. utelämnar skiljetecknet.*
[21] *K:* i hafin.
[22] *Strecket för att skilja (!) orden.*
[23] *K.* syni þiænto.
[24] *Först har skrivits* vin, *varpå en ändring försökts (till* ouin*?).*
[25] *K. utelämnar skiljetecknet.*
[26] *Strecket för att skilja orden.*
[27] *Sv. skr.* opanurþin.
[28] t *skrivet ovanpå* n.
[29] *Skrivet ovanpå något oläsligt* (nh?).
[30] *K:* þe.
[31] p *ändrat till* f. *Förmodligen ett försök att ändra* mal, *till* af.
[32] *K:* þæn. n *ändrat till* t *(läs* kal þæn).
[33] *K:* iacl *(ej struket), Sv. skr.* iac/.
[34] *K:* konungin. o *är em. tydligt ändrat till* u.
[35] *De båda latinska anteckningarna av förmodligen två olika, yngre händer och med sinsemellan olika bläck.*

Autograf B
Radrätt translitterering

Efter Bertil Högman *Heliga Birgittas originaltexter*, Samlingar utgivna av svenska fornskriftsällskapet 58 (=90). Högmans inledning till translittereringarna lyder:

Handskrifternas *a'* återges med æ. Båda s-typerna (*ſ* och *s*) återges med *s*. Det enda förekommande skiljetecknet, ett ungefär lodrätt streck, återges med /.

Det i handskrifterna strukna har satts inom parentes ( ). Oläsliga, men av Klemming efter Cod. A 5 a supplerade ställen ha satts inom klammer [ ].

Tillägg ovanför raden och i marginalen stå på samma plats som i orginalen.

Där handskrifterna ha bokstäver skrivna ovanpå förut skrivna, återges blott den av allt att döma slutgiltiga versionen. För vad som står där under redogöres i fotnot.

I noterna betecknar *K:* Klemmings läsningar (BU IV, s. 185), *Sv. skr.:* Hildebrand-Börtzell-Wieselgrens (Svenska skrift-prof, I, Sthlm 1894).

1 fyrst vil iac þik sighia huru þik æru andelik vnderstandilse gifin sea oc hora
2 sumi hafþo þæn hælghanda sua at þe visto timan su*m* p*ro*fetin saghe til kon*ung*e þæn dagin koma
3 sænde-boþan oc mange visto huat þe*m* skulle suaras fyr æn þe (taþ) talaþo sumi visto oc vtan (man)
fyr
4 (kyniles) mana kynilse suma þem þær (æru) varo lifand[e] ælla døþe oc visto þe æn stiþin byriadis
5 huru hon ændaþis þik ær eg mer lofat at vita æn se oc høra andelika oc æpte þy sighi[a]
6 / eg oc vita huat þe æru lifande ælla døþe þot þe*m* bius skrifa þik æru fiærre eg oc huat
7 þe vilia lyþa ælla gøra þe þæt hera hafþe þu vitit at kon*ung*i[1] ville eg lyþa þa hafþe þu (ge) egi[2] (urit)
i
8 vart sua væl viliugh honu*m* alt æpte þy þu hørþe at sigha þot huaro at kon*ung*i[3] þæt for
9 smaþe oc burtkastaþe þa skal annar kon*un*ge þæt[4] (nytia) for heþar taka oc vælnytia
sum þe
10 ¶ þik skal synas fyre/[5] mine vini fore mik standande (þæn) þær æn æru lifande en af þe*m*
11 ar þæn kon*ung*in lyde þa han var værælslikar oc hataþe han furst han byrþade at varþa
12 guþleka þæsse fyre na*m*nas æpte sino værulzslko valle[6] [- - -]
13 ¶ siþan þotte mik su*m* iu*m*frun til þera talaþe oc sin orþ byrþade ¶ iac ær þe ængiln[7] saghe (he)
14 aue gracia plena for (þy min naþ) þæn skul biuþas vt mina/[8] (þaþ) naþe allu*m* viþar þyrtug
15 u*m* þær þe*m*[9] vlia hafa/ iac byuþar idar mina hiælp til idar rikis styrkilse mote guzs o
16 vinu*m* ændeleku*m* oc l[i]ka*m*leku*m* iac biþar idar at i maghin arfuda at rikit finge þæn kun*ung*[10] þy
a
17 matte hiælpa til guþleka gærniga oc høfiska siþunno iac vara(l) idar viþar at guzs
skilia[11]
18 ræt viso domba skal ku*nu*ng oc hans af kømd viþ þæt rike/ en (an annan)[12] annan man i rike
19 no i*n* fødar þætta sin o næmdar af guþi til kon*ung* valdar han skal rikeno styra æpte
20 guz vina raþu*m* oc rikis þarfu*m* gyrin su*m* iac idar raþar til þas at (flere) fære[13] fin
21 go skaþa oc i mattin flere til idar (skaþa) dragh[a] hafin þæta raþ hemelikt i fyre
iac nu sig ar[14]

---

[1] *K:* konungin. *Så när som på pricken över* i = koni *r. 8.*
[2] *Sv. Skr.:* eg.
[3] o *skrivet ovanpå ett påbörjat* u *eller* n.
[4] þæt *skrivet ovanpå något oläsligt.*
[5] *Orden sammanskrivna och skilda genom lodrätt streck.*
[6] *Resten av raden utraderad.*
[7] i *oläsligt. K:* ängelin.
[8] *Strecket för att skilja orden.*
[9] *K:* þen.
[10] *K: konung. Första* u *skrivet ovanpå* o.
[11] *Med annan hand och brunare bläck ha följande ändringar gjorts:* skilia *har tillskrivits;* en *har ändrats till* be; 1 *i* varal *(raden ovanför) har strukits. Sv. skr. utelämnar* en.
[12] *K:* (an mnan).
[13] æ *skrivet ovanpå* e (?).

22 baþe fore guzs vinu*m* oc hans ouinu*m* bør idar þæt løna vtan i finnin þæn sua vil
23 sum i æt rikit [mat]te i [guz] heþær (þyr) styrkiæs oc goþ siþuenia byrias[15] oc vpnyas oc þæt
24 kronan haf[ar mist vnder] hona lægias byrin sua til/ en af idar ælla flere[16] gange
25 til kon*ungs*[17] magn[*us*][18] oc sig[in sua] vi hafu*m* nokot þæt sigia þæt idra siæl varþa oc sua su*m*
26 skriptama[l] biþiu[*m*] vi id[ar] þæt lena oc mz flere*m* orþu*m* til byrleku*m* æn idar þækis æn sua ar
27 sensus i hafin (haf) þæt [fulastu fræg]þ i rik oc vtan þæn kristin man ma haua (nat) at i
me
28 hafin hapt natura bl[and mz ma]nu*m* oc þikkis[19] þæt vara likt sano þy i ælskin men en
29 gud ælla idra egna siæl ælla idra egna husfru/ annat at vi eg vitu*m* eg huat i hafin
30 rætta tro ællar eg þyt i uarin af kirkiun forbuþit at høra mæso þær gafin i
31 i*n*gte vm vtan gingin i kirkiu su*m* fyr oc hørin mæsor þriþar i ærin/[20] vara krono
n
32 røuare lans oc gozs fiærþa ihafin[21] varit idra þiænisto/mana[22] oc vnderdan[a] (forraþa)
33 forraþare skanuga idar oc idru*m* syniþiænto[23] viliandis idar oc idrum syni þiæna oc landit
34 til vara krono mz ræt halla oc kronona ovinu*m* skaþa gøra i anduarþen þe*m* i hændar sinu*m*
35 høxta (vin)[24] ouini suat þe æru aldrigh mæþ han lifar gozs ælla lif felughe vilin i synd[e]
36 na bætra oc landit atar vina þa vilu*m* vi/[25] idar gærna þiæn vilin i eg siælue þa fan/us[26]
37 idan sun sut i burt farin ælla oc honu*m* kronona opanurþii[27] mz surnu*m* eþe þæt han
38 vili vart land atar vinna sino raþe oc sinu*m* þiænistomanu*m* lyþa oc almaogin til
39 ræt styrkia þot huaro at[28] þæn ær annar guzs kungar skal vara þylar ma han
40 mæþ þoleko framkoma mz minsta vaþa þyt guþ ægar sua val ifir þean vnga su*m* þæn
41 gambla lif stækia alla af lande köra sua nu su*m* þa vtan han vil æfte[29] sinu*m* skipaþu*m* dom
n
42 al þig hafa langiæ ælla stækia / kan sua vara þæt þe vilia eg lyþa þa letin hemelika
43 idar vini þa (þe) i hauin nokra þe*m*[30] (mæf)[31] af ridar skapino mz idar halla þa sigin þe*m*
44 opinbarleka þæt i saghin konungi hemelika oc sigin at i vilin ængum kattara þiæna
45 ælla forraþara oc eg hans syni æn han (vil) vil sins faþurs gærnigu*m* fylghia oc
46 takin idar siþan en for man þær a kronu*n*u vægna (striþ) ørloghar (i lægin til pæn)
47 (igiga oc raþ) ær þæt[32] min sun hafar valt þa vaþar han fulku*m*naþar ære eg han
48 þa vaþar han skaleka af skipaþar i lægin til raþ oc paniga (iacl)[33] iac lægar til þuru
49 oc manlekit hiærta at þæn eg vil han skal
50 vil ku*nun*gin[34] a landit fara ængin af idar skal honu*m* følgia

¶ scribat*ur* Credit*ur* sc*r*iptu*m* esse p (resten överstruket)[35]

Baksidan:
först vil iak þik seya huru þik äru a*n*delik
[vn]derst*an*dilse giuin

---

[14] *Bör säkerligen läsas:* i fyre iac nu sigar. *Vv (A 5 a) placerar felaktigt inskottet mellan r. 22 och 23:* then sua vil som iak idhir nu sighir.
[15] b *skrivet ovanpå* p.
[16] *1:a* e *tillskrivet efteråt.*
[17] o *skrivet ovanpå* n.
[18] *K:* magnus. *Förmodligen ett utplånat nasalstreck för* us. *Tecknet 9 får nämligen ej plats.*
[19] *K:* os tikkas, *Sv. skr.:* os tikkis.
[20] *K. utelämnar skiljetecknet.*
[21] *K:* i hafin.
[22] *Strecket för att skilja (!) orden.*
[23] *K.* syni þiænto.
[24] *Först har skrivits* vin, *varpå en ändring försökts (till* ouin*?).*
[25] *K. utelämnar skiljetecknet.*
[26] *Strecket för att skilja orden.*
[27] *Sv. skr.* opanurþin.
[28] t *skrivet ovanpå* n.
[29] *Skrivet ovanpå något oläsligt* (nh?).
[30] *K:* þe.
[31] p *ändrat till* f. *Förmodligen ett försök att ändra mal, till* af.
[32] *K: þæn.* n *ändrat till* t *(läs* kal þæn).
[33] *K:* iacl *(ej struket), Sv. skr.* iac/.
[34] *K:* konungin. o *är em. tydligt ändrat till* u.
[35] *De båda latinska anteckningarna av förmodligen två olika, yngre händer och med sinsemellan olika bläck.*

Autograf B
Normaliserad fornsvenska

Fyrst vil iac þik sighia huru þik äru andelik vnderstandilse gifin sea oc höra.[1] Sumi hafþo þän hälgha anda, sua at þe visto timan, sum profetin saghe til konunge: ”Þän dagin koma sändeboþan”. Oc mange visto huat þem skulle suaras, fyr än þe talaþo. Sumi visto oc vtan mana kynilse, suma þem här varo lifande älla döþe oc visto þe fyr än stigin byriadis huru hon ändaþis. Þik är eg mer lofat at vita än se oc höra andelika oc äpte þy sighia, eg oc vita huat þe äru lifande älla döþe. Þot þem bius skrifa þik äru fiärre, eg oc huat þe vilia lyþa älla göra, þe þät höra.[2] Hafþe þu vitit at konungi ville eg lyþa, þa hafþe þu egi varit sua välviliugh honum, alt äpte þy þu hörþe at sigha.

Þot huaro at konungi þät forsmaþe oc burtkastaþe, þa skal annar konunge þät for heþar taka oc välnytia

¶ þik skal synas sum fyre mine vini fore mik standande, þe þär än äru lifande. En af þem är[3] þän konungin lyde þa han var värälslikar oc hataþe han furst han byrþade at varþa guþleka. Þässe fyre namnas äpte sino värulzslko valle [resten utskrapat].

¶ Siþan þotte mik sum iumfrun til þera talaþe oc sin orþ byrþade:

¶ Iac är þe ängiln saghe ”Aue gracia plena”. For þän skul biuþas vt mina naþe allum viþarþyrtugum, þär þem vilia hafa. Iac byuþar idar mina hiälp, til idar rikis styrkilse mote Guzs ovinum, ändelekum oc likamlekum. Iac biþar idar at I maghin arfuda, at rikit finge þän kunung þy matte hiälpa til guþleka gärniga oc höfiska siþuanno. Iac vara idar viþar at Guzs rätviso domba skal kunung oc hans afkömd viþ þät rike skilia. En annan man i rikeno infödar, þätta sin onämdar af Guþi til konung valdar. Han skal rikeno styra äpte guzvina raþum oc rikis þarfum. Gyrin sum iac idar raþar, til þäs[4] at färe fingo skaþa oc i mattin flere til idar dragha. Hafin þäta raþ hemelikt, I fyre, iac nu sigar, baþe fore guzs vinum oc hans ouinum bör idar þät löna, vtan i finnin þän sua vil, sum iät. Rikit matte i Guz heþär styrkiäs oc goþ siþuenia byrias oc vpnyas oc þät kronan hafar mist, vnder hona lägias. Byrin sua til: en af idar älla flere gange til konungs Magnus oc sigin sua: ”Vi hafum nokot þät sigia þät idra siäl varþa. Oc sua sum skriptamal biþium vi idar þät lena, oc mäþ flerum orþum tilbyrlekum, än idar þäkis. Än sua är[5] sensus: I hafin þät fulastu frägþ i rik, oc vtan þän kristin man ma haua, at I hafin hapt natura bland mäþ manum, oc þikkis þät vara likt sano. Þy I älskin me[ra] men en Gud älla idra egna siäl älla idra egna husfru.

Annat at vi eg vitum eg, huat I hafin rätta tro ällar eg: Þyt I uarin af kirkiun forbuþit at höra mäso. Här gafin I ingte vm, vtan gingin i kirkiu sum fyr oc hörin mäsor.

Þriþar: I ärin vara krono röuare lans oc gozs.

Fiärþa: I hafin varit idra þiänistomanan oc vnderdana forraþare. Skanuga idar oc idrum syni þiänto, viliandis idar oc idrum syni þiäna oc landit til vara krono mäþ rät halla oc kronona ovinum skaþa göra. I anduarþen þem i händar sinum höxta ouini, suat þe äru aldrigh mäþ han lifar gozs älla lif felughe. Vilin I syndena bätra oc landit atar vina, þa vilum vi idar gärna þiäna. Vilin I eg siälue, þa fan us idan sun, sut I burt farin, älla oc honum kronona opanurþii mäþ surnum eþe, þät

---

[1] hora *hs*
[2] hera *hs*
[3] ar *hs*
[4] þas *hs*
[5] ar *hs*

han vili vart land atar vinna, sino raþe oc sinum þiänistomanum lyþa oc almaogin til rät styrkia. Þot huaro at þän är annar Guzs kungar skal vara, þylar ma han mäþ þoleko framkoma mäþ minsta vaþa. Þyt Guþ ägar, sua val ifir þän vnga sum þän gambla, lif stäkia, alla af lande köra, sua nu sum þa, vtan han vil, äfte sinum skipaþum dom, al þing hafa langiä älla stäkia. Kan sua vara þät þe vilia eg lyþa, þa letin hemelika idar vini. Þa I hauin nokra þem af ridarskapino mäþ idar halla. Þa sigin þem opinbarleka, þät I saghin konungi hemelika. Oc sigin at I vilin ängum kattara þiäna älla forraþara. Oc eg hans syni, än han vil sins faþurs gärnigum fylghia. Oc takin idar siþan en forman þär a kronunu vägna örloghar. Är þät min Sun hafar valt, þa vaþar han fulkumnaþar, äre eg han, þa vaþar han skaleka af skipaþar. I lägin til raþ oc päniga. Iac lägar til þuru oc manlekit hiärta at þän eg vil, han skal. Vil kununginn a landit fara, ängin af idar skal honum fölgia.

¶ scribatur Creditur scriptum esse p (resten överstruket)

Baksidan:
Först vil jak þik seya huru þik äru andelik vnderstandilse giuin

Autograf B
Översättning till nusvenska

Först vill jag säga dig, hur dig är andlig förståelse given att se och höra. Somliga hade den Helige Ande så att de visste timmen, som när profeten sade till kungen ”den dagen kommer sändebuden”. Och många visste vad som skulle svaras dem förrän de talade. Somliga visste också utan mäns bekantgörelse summan av dem som var levande eller döda och de visste förrän striden började, hur den slutade. Dig har det inte utlovats att veta men att se och höra andligen och efter det berätta, och inte veta om de är levande eller döda, om än de som det befalls dig skriva till är långt borta, och inte om de vill lyssna eller göra det de hör. Hade du vetat att kungen inte ville lyssna, då hade du inte varit så välvillig mot honom efter allt det du hörde sägas åt/om honom; och trots att kungen försmådde och bortkastade det, så skall en annan kung ta det till heders och nyttja det väl.[1]

Det skall synas dig som om fyra av mina vänner, vilka än är levande, är stående framför mig. En är den som kungen lyssnade på då han var världslig och hatade först när han började bli gudlig. Dessa fyra benämns efter sina världsliga välden[2] [resten raderat].

Sedan tycktes mig som om Jungfrun talade till dem och började sina ord:

- Jag är den ängeln sade ”Ave gratia plena” till. För den skull bjuds min nåd ut till alla behövande som vill ha den. Jag erbjuder er min hjälp till ert rikes styrelse, mot Guds ovänner, andliga och kroppsliga. Jag uppmanar er att ni måtte arbeta så att riket skulle få den kung som kunde hjälpa det till gudliga gärningar och höviska sedvanor. Jag varnar er för att Guds rättvisa domar skall skilja kungen och hans avkomma från detta rike. En annan man infödd i riket, denna gång onämnd, är av Gud utvald till kung. Han skall styra riket efter Guds vänners råd och rikets behov. Gör som jag råder er, så att färre kommer till skada och att ni måtte dra till er flera. Håll detta råd hemligt som jag nu säger, ni fyra. Både för Guds vänner och hans ovänner bör ni dölja det, om ni inte finner den som så vill, som lovar att göra det. Riket måtte i Guds händer styrkas och goda sedvänjor börjas och förnyas, och det kronan har mist, under henne läggas. Bär er åt så här: En av er eller flera skall gå till kung Magnus och säga så: ”Vi har något att säga som angår er själ, och som skriftermål bjuder vi er ge lindring åt den,”[3] och med flera passande ord, som det behagar er. Men så är sensus (innebörden): Ni har det fulaste ryktet i riket, och utan det bör en kristen man vara,[4] att ni har haft samlag[5] med män. Och det förefaller vara sannolikt, ty ni älskar mera män än Gud eller er egen själ eller er egen hustru.

För det andra vet vi inte om ni har den rätta tron eller ej: För att ni har av kyrkan förbjudits att höra mässan - det brydde ni er inte om, utan gick i kyrkan som förr och hörde mässor.

---

[1] *Det inledande stycket saknas i den latinska översättningen av* Extravaganterna, *men återfinns i den latinska översättningen av Åttonde boken, Femtiosjätte kapitlet, sista stycket. Se Bertil Högman,* Heliga Birgittas originaltexter, *Samlingar utgivna av svenska fornskriftsällskapet 58 (=90), s. 37-38.*

[2] *Därefter är slutet av raden bortskrapat.*

[3] vi hafum nokot þæt sigia þæt idra siæl varþa oc sua sum skriptama[l] biþiu[m] vi id[ar] þæt lena. *Lundén: 'Vi hava något att säga eder, som rör eder själs frälsning, och vi bedja eder hålla det under biktens insegel.'*

[4] i hafin (haf) þæt f[ulastu fræg]þ i rik oc vtan þæn kristin man ma haua (nat). *Lundén: I haven det fulaste rykte i hela riket och utanför (det fulaste en kristen man kan hava).*

[5] natura bland *(= K. F. Söderwalls* Ordbok över svenska medeltidsspråket*). Lundén: otukt med män, emot naturens inrättning.*

För det tredje: Ni är rövare av vår kronas land och gods.[6]

För det fjärde: Ni har varit era tjänstemäns och undersåtars förrädare. Skåningarna tjänade er och er son och ville tjäna er och er son och behålla landet åt vår krona och göra kronans ovänner skada. Ni överlämnade dem i sin värsta oväns händer, så att de aldrig, medan han lever, är säkra till gods eller liv. Vill ni bättra synderna och återvinna landet, då vill vi gärna tjäna er. Vill ni inte själv, ge oss då er son, så att ni far bort, eller också överantvardar kronan till honom med svurna eder, på det att han vill återvinna vårt land, lyssna på sitt råd och sina tjänstemän och styrka allmogens rätt."

Trots detta: den som skall bli en annan Guds kung, han må därför med tålamod uppträda med minsta skada. För att Gud äger - så väl över den unge som den gamle - att förkorta liv eller köra från landet, såväl nu som då, som Han vill efter sin beslutade dom, och förlänga eller förkorta allting.

Det kan så vara, att de inte vill lyssna; uppleta då i hemlighet era vänner. När ni har funnit några av dem som hör till ridderskapet som håller med er, då säg dem öppet vad ni sagt kungen i hemlighet. Och säg att ni inte vill tjäna någon kättare eller förrädare, och inte hans son, om han vill fortsätta med sin faders gärningar. Och tag er sedan en ledare som för krig på kronans vägnar. Är det den min Son har valt, då blir han framgångsrik, är han det inte, då blir han med skäl avlägsnad. Ni bidrar med råd och penningar. Jag bidrar med djärvhet och manligt hjärta, så att den som inte vill, han skall. Vill kungen lämna landet, då skall ingen av er följa honom.

Latin:

skall skrivas Det tros att detta är skrivet (av …)

Baksidan:

Först vill jag säga dig, hur dig är andlig förståelse given

[6] vara krono røuare lans oc gozs = *vår kronas rövare, lands (eller läns?) och gods.*